

Tipuri de cahle medievale descoperite în timpul cercetărilor arheologice din Cetatea de Piatră – Cetatea Chioarului

Sorana MIȘCA*

Abstract: Types of Medieval Stove Tiles Discovered During the Archaeological Digs at Chioar Fortress. *“Cahlă” is a given term for medieval stove tiles of various designs, parts of the heating stoves which were first created in the area of the German civilization, then spread throughout Central and Eastern Europe, primarily through German settlers. The collection of medieval stove tiles discovered during the archaeological digs at Chioar Fortress includes several types, which are grouped according to the model represented on them. The simplest one is the pot-type tile with a rectangular opening, followed by those with a pressed pattern. The latter ones were made in print, being plaque-type tiles and displaying various motifs: glazed with green and brownish-green with a bicephal eagle motif, glazed with green and brownish-green with vegetable motifs, unglazed, with vegetable motifs, some with micas, others, without.*

These types of tile discovered during the archaeological digs at Chioar Fortress were most likely produced by local workshops in Baia Mare, the analogues from other places having the same theme, yet a different way of rendering the model. The dating of the tiles is between the 16th and the 17th centuries.

Keywords: *medieval times, medieval stove tiles, Chioar Fortress, archaeological research.*

Colecția de piese de la Cetatea Chioarului deținută de Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș provine din cercetările arheologice desfășurate între anii 1968-1980 în acest sit medieval. În 1968 s-a cercetat sub conducerea lui dr. Radu Popa, din colectiv făcând parte Aurel Socolan – directorul de atunci al Muzeului Județean Maramureș –, Blaga Mihoc și Mircea Zdroba – muzeografi, Dinu V. Rosetti, apoi ca student Sergiu Iosipescu. În 1969 săpăturile arheologice au continuat, fiind conduse de dr. Radu Popa și Dinu Rosetti. Au fost reluate lucrările în anul 1976, desfășurându-se trei campanii succesive în 1976, 1977 și 1978, sub tutela Muzeului Județean Maramureș în colaborare cu Centrul de Studii Militare. În anii 1979-1980, cercetările au fost efectuate de Centru de Studii și Cercetări de Istorie și Teorie Militară împreună cu Muzeul Județean Maramureș – Baia Mare, cercetători fiind Sergiu Iosipescu, Viorica Ursu și Traian Ursu.

Descoperirile arheologice din Cetatea Chioarului au scos la iveală mai multe tipuri de cahle, încadrate ca datare între secolele XVI-XVII. În rapoartele de cercetare publicate au fost amintite, împreună cu contextul descoperirii, informații generale, ceea ce ne permite încadrarea cahlilor pe tipologii, având și datele

* Muzeograf, doctor în istorie, Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș;
e-mail: soranamisca@gmail.com.

contextelor arheologice¹.

Cele mai impresionante, ca tipologie, au fost descoperite în ansamblul turnului de vest al porții pieții centrale. În raportul de cercetare găsim foarte clar formulat contextul descoperirii: „Cu doi pereți comuni cu turnul și încăperea de acces la acesta fusese construită o cameră (caseta 2) destul de spațioasă (5,4 m x 2,65 m), prevăzută cu un cămin impozant, cu baza (vatra și cenușarul) din cărămidă. Nu este exclus ca pe această bază să se fi înălțat o sobă din cahle cu smalt verde ce poartă inscripțiile 1618 și 1616, cu decor zoomorf (pasăre bicefală) sau cu vas ornamental. Abundența în caseta acestei camere a fragmentelor de cahle aparținând tipurilor amintite, unele complet întregibile, pare să se datoreze prăbușirii sobei din colțul nord-vestic”². Aceste descrieri se referă la cahlele cu model cu vultur bicefal și cahlele cu model cu vas ornamental (Fig. 1.1. și 2).

O altă referire la contextul arheologic, de data aceasta cu privire la fragmentele de cahle nesmălțuite și cu motive vegetale: „Caseta de pe latura de est a turnului estic al porții.[...] O mare cantitate de fragmente de cahle nesmălțuite, de culoare cărămidie deschis cu pigmentație de mică, cu decorație în relief din motive vegetale (flori de crin și de dovleac) în câmpuri rombooidale sau eliptice, obținute prin întretăierea unor benzi curbe, găsite spre latura sudică a casetei pare să provină, ca și câteva olane de horn, de la o sobă, aflată, poate, în turn. Rare sunt fragmentele de cahle cu smalt verde închis; din ele, unul are cifra «8», parte a unei date”³. Aici sunt descrise cahlele cu model tip tapet, iar fragmentul cu cifra „8”, cel mai posibil e fragment din cahlele cu vultur bicefal și datarea 1618, cele mai multe fragmente din colecție aparțin acestui tip de cahle.

Contextele fiind lămurite, în linii mari, atât cât putem afla din rapoarte, vom trece la analiza tipologiei cahlelor aflate în colecția muzeală⁴. Ele au fost realizate în tipar, fiind cahle de tip placă, având reprezentate motive diverse: smălțuite cu glazură verde și maro-verzuie cu motivul vulturului bicefal; smălțuite cu glazură verde și maro-verzuie cu motive vegetale; nesmălțuite, cu motive vegetale, unele cu mică, iar altele fără mică. Le voi descrie mai jos în funcție de motivul reprezentat pe cahle. Au mai fost descoperite și două cahle de tip oală, simple, nesmălțuite cu gura rectangulară⁵.

¹ Sergiu Iosipescu, Viorica Ursu, Traian Ursu, *Raport preliminar de cercetare arheologică la Cetatea Chioar*, în „Materiale și cercetări arheologice”, XIII, 1979, p. 339-340; S. Iosipescu, Viorica Ursu, T. Ursu și colaboratorii, *Cercetări arheologice la Cetatea de Piatră (Chioar)*, în „Materiale și cercetări arheologice”, XV, 1983, p. 475; iar pentru o scurtă istorie a cercetărilor și a Cetății Chioarului – Sorana Mișca, *Cetatea de piatră – Cetatea Chioarului*, în „Vatra Chioreană”, anul XIII, nr. 12, august 2018, p. 11-15.

² S. Iosipescu, Viorica Ursu, T. Ursu și colaboratorii, *art. cit.*, p. 475.

³ *Ibidem*.

⁴ Menționez cu părere de rău că din toate aceste fragmente, doar câteva păstrează înscris pe ele anul descoperirii și contextul, caseta sau secțiunea, iar cea mai mare parte au doar numărul de inventar, care, în registrul de inventar, corespunde cu cercetarea de la Cetatea Chioarului, dar nu avem nici aici mai multe date. Nici cutiile nu păstrează date despre contexte sau bilete cu date. Astfel, atenția s-a focalizat pe datele publicate în rapoarte și motivele reprezentate pe cahle.

⁵ Desenele cahlelor publicate în acest articol sunt realizate de desenatorul Gavril Moldovan, căruia îi mulțumim pe această cale, iar fotografiile și planșele de autoare. Scările prezente în desene și fotografii sunt măsurate în cm: desene – 1-5cm; fotografii – 1-7cm.

1. Smălțuite cu glazură verde cu motivul vulturului bicefal

Cele mai numeroase fragmente descoperite la Cetatea Chioarului au reprezentat motivul vulturului bicefal. Dimensiunile cahleii întregi reconstituite sunt de 25 cm înălțime, 17 cm lățime, iar prinderea se face printr-un picior cu o lungime de 7 cm, asemănător cahlelor oală (Fig. 1.1. și 5.1.). Modelarea cahleii se făcea din lut prin presare manuală în tipar, apoi arderea oxidantă și aplicarea smalțului de culoare verde care se putea aplica înainte sau după ardere. Placa dreptunghiulară prezintă decorul în relief. Vulturul bicefal redat în centrul reprezentării are conturat un blazon pe piept, iar deasupra celor două capete o coroană, anul 1618 fiind redat în partea de sus. Imaginea este încadrată într-un chenar simplu.

Acest motiv este influențat de stema habsburgică și se întâlnește pe cahle de la Călnic, Vințu de Jos, Sfântu Gheorghe, Sibiu, Geoagiu-Băi, cel mai des fiind reprezentat cu un cap, iar câmpul cahleii este simplu. Motivul vulturului, după cum afirmă D. Marcu Istrate, probabil cea mai veche imagine, apare la Micăsasa – a doua jumătate a secolului XV – prima jumătate a secolului XVI – fiind reprezentat cu un cap, mai apoi apare vulturul bicefal, influențat de stema habsburgică. Există la Sfântu Gheorghe un model cu vultur bicefal, datat 1610. D. Marcu Istrate afirmă că în a doua jumătate de secol XVII imaginea devine mai stilizată, cum e și la Chioar, doar că cercetătoarea nu a avut acces la informația reconstituirii cahleii cu tot cu date, mai precis anul 1618⁶. Ceea ce face ca datarea să nu fie chiar bine încadrată, iar desenul în tuș, un pic mai schematic, dă doar impresia unui motiv „mai stilizat”. Reconstituirea cahleii a fost realizată fără a analiza și celelalte cahle din același model, omițându-se partea cu numărul „18”, ceea ce m-a determinat să reiau publicarea materialului și pentru a completa informațiile. Cu toate acestea, utilizarea acestor cahle se încadrează în datarea propusă de D. Marcu, mai ales că sobele sunt construite să dureze zeci de ani, făcând parte din categoria mobilierului neperisabil. S. Iosipescu amintește datările neinsistând pe tipologii, dat fiind faptul că a publicat rapoartele cercetărilor de teren. Astfel, datorită reconstituirii complete, putem data acest model de cahlă în anul 1618⁷.

2. Cahle smălțuite cu glazură verde și maro-verzuie cu motive vegetale

2.1. Pentru cahla aproape reîntregibilă cu vas ornamental și motive vegetale avem dimensiunile păstrate de 24 cm înălțime, 12 cm lățime și piciorul de prindere de 7 cm. Aceste informații ne permit să aproximăm dimensiunile cahleii întregi: 26 cm înălțime, 14 cm lățime, iar prinderea se face printr-un picior lung de 7 cm (Fig. 1.2., 5.2. și 5.3.). Modelarea se făcea din lut prin presare manuală în tipar, apoi arderea oxidantă și aplicarea smalțului de culoare verde. Din acest model se

⁶ Daniela Marcu Istrate, *Cahle din Transilvania și Banat de la începuturi până la 1700*, Cluj-Napoca, 2004, p. 97; Paraschiva-Victoria Batariuc, Eugen Pescaru, *Cahle descoperite la Germisara (Geoagiu-Băi, Județul Hunedoara)*, în „Sargetia”, XXVI/1, 1995-1996, p. 393, Fig. 4.5.

⁷ Fragmentele cu acest motiv sunt în jur de 50, dintre care doar o cahlă a fost restaurată aproape complet, iar restul sunt fragmente mai mici (numerele de inventar sunt încadrate între IF 3145 și IF 3500, aici fiind înglobată colecția inventariată de la Cetatea Chioarului). Piesa restaurată are numărul IF 3147.

păstrează doar trei fragmente în colecție⁸. Modelul reprezintă un vas ornamental cu picior care susține un aranjament floral, vegetal, realizat în relief. Posibil, vasul să fi avut două torți, dar cea din stânga nu se distinge chiar bine. Acest registru din stânga imaginii este mai slab imprimat prin presare, modelul rămânând șters, ceea ce se observă mai bine în Fig. 5.3. decât în desenul din Fig. 1.1. În dreapta jos este inscripționat numărul „16”, posibil parte din anul 1616, în stânga fiind ilizibilă data. Această reprezentare este încadrată într-un chenar dreptunghiular simplu. Acest tip de cahlă a fost descoperit împreună cu cahle cu motivul vulturului bicefal. Se presupune că acestea erau parte dintr-o sobă aflată în colțul de nord-vest al unei încăperi adosate turnului de vest al porții ce da spre piața centrală. Cahle care au reprezentarea vasului cu flori în diverse maniere există în mai multe situri: Călnic (județul Alba), Cechești, Cristuru Secuiesc și Mihăileni (județul Harghita), Făgăraș, Racoșul de Jos (județul Brașov), Turda (județul Cluj), Sfântu Gheorghe (județul Cavasna)⁹, Zalău (județul Sălaj)¹⁰. Cu siguranță, diversitatea reprezentărilor depinde de atelierul în care erau produse.

2.2.a. Cahla cu frunză stilizată într-un registru rombic central pe colțuri are reprezentată câte o tulpină cu două frunze pe un fond cu mici proeminențe circulare. Modelul este redat în relief și sunt smălțuite cu verde, iar arderea oxidantă. Există două tipuri de astfel de cahle, unul dintre ele cu un strat de smalt verde mai subțire și care lasă să se vadă arderea oxidantă a pasteii și altul cu smaltul verde în strat mai gros și mai lucios. Primul tip are piciorul de prindere de 3 cm lungime¹¹ (analogie cu sistemul de prindere de la cahla din Fig. 2.2.), iar cel de-al doilea tip are piciorul de 9 cm¹² (analogie cu sistemul de prindere de la cahla din Fig. 1.2.). Modelul se găsește și în cercetările din centrul vechi al Băii Mari, mai precis în clădirea numită Casa Lendvay¹³. Fragmentele păstrate de la Cetatea Chioarului ne permit să calculăm dimensiunile cahleii reconstituite: 22 x 22 cm (Fig. 2.1.).

2.2.b. Cahla cu frunză stilizată într-un registru pătrat central. Acest tip de model are aceeași reprezentare a frunzei stilizate ce are în centru un buton rotund, ca și modelul 2.1.a., doar că registrul central este pătrat, iar tulpina cu cele două frunze este situată centrat pe fiecare din muchiile cahleii. Fragmentul păstrat ar avea analogii la Alba Iulia¹⁴, un model cam în aceeași temă a mai fost

⁸ Numere de inventar IF 3146, IF 3180, IF 3192.

⁹ Daniela Marcu Istrate, *op. cit.* – Călnic – text catalog la pagina 184, Pl. 15.A.13; Cechești – p. 185, Pl. 16.11; Cristuru Secuiesc – p. 204, Pl.41.A; Mihăileni – p. 244, Pl.98.A; Făgăraș – p. 226, Pl. 73; Racoșul de Jos – p. 257-258, Pl. 116, 117, 119; Turda – p. 277, Pl. 143; Sfântu Gheorghe – p. 267-268, Pl. 194B și 196.

¹⁰ Elena Muscă, *Cahle medievale în depozitele Muzeului Județean de Istorie și Artă Zalău*, în „Acta Musei Porolissensis”, XVI, 1992, p. 375-376, Pl. 1.

¹¹ Colecția Chioar, nr. inv. IF 3187, IF 3211, IF 3237 (fragmentul cu picior), IF 3239.

¹² Colecția Chioar, nr. inv. IF 3179, IF 3232, IF 3236 (fragmentul cu picior – acesta are și un mic orificiu la baza piciorului spre colțul plăcii, probabil, pentru a servi în procesul de scoatere din tipar sau de scufundare în smalt), IF 3382, IF 3391.

¹³ Raul Cardoș, *Cahle descoperite la Casa Lendvay din Baia Mare*, în „Marmatia”, 8/1, 2005, p. 357, Pl. IV.7.

¹⁴ Adrian Andrei Rusu, *Cahle din Transilvania (I)*, în „Ziridava”, XIX-XX, 1996, p. 146, Fig. 9.3. – încadrare în secolul XVII, după contextul stratigrafic.

descoperit la Cluj-Napoca¹⁵. Fragmentul care s-a păstrat¹⁶ nu ne permite să aflăm date despre sistemul de prindere, probabil, că era construit în aceeași manieră ca și modelul 2.1.a., iar ca dimensiuni putem presupune tot 22 x 22 cm. Cahla a fost arsă oxidant, iar smalțul este verde.

2.3. Cahla cu motive vegetale în valuri (Fig. 3.3.)¹⁷. Acest tip de cahă era turnat în tipar la fel ca și cahele plăci, smalțul este verde închis, maroniu, arderea este oxidantă. Modelul prezintă o bandă cu linii vălurite, unele intersectate de câte o linie mai scurtă verticală, ce duc cu gândul la motive vegetale – liane sau viță de vie. Urmează o altă bandă cu patru linii drepte reliefate, iar apoi motivul frânghiei. Forma sa, un pic mai deosebită, ne face să presupunem că acest tip de cahle erau plasate în cadrul sobei pentru a crea anumite muchii între camera de ardere și camera de încălzire, anumite treceri de la partea mai lată a sobei la cea mai îngustă. Pentru colțuri, motivul frânghiei era utilizat, dar trebuie să fie mult mai reliefat¹⁸, ceea ce mă determină să afirm teoria susținută mai sus. Fragmentele păstrate nu ne permit aflarea dimensiunilor cahelei întregi și nici forma piciorului de prindere. Fragmentul cel mai reprezentativ are 15 x 9 cm (Fig. 3.3.).

2.4. Cahle cu motive vegetale și cruciforme (Fig. 3.5.)¹⁹. Modalitatea de producție este turnarea în tipar, arderea oxidantă, iar smalțul este verde închis, maroniu. Modelul prezintă o bandă cu motive repetate, succesive, o floare stilizată și un plus sau o cruciuliță, mai apoi o bandă cu patru linii drepte reliefate și din nou motivul frânghiei. Motivul frânghiei a fost doar discret observabil pe unul dintre fragmentele din colecție. Ca și utilitate și poziție în cadrul construcției sobei, acest tip de cahă este similar cu cel descris la punctul 2.3. Printre cele mai mari fragmente se numără cel desenat cu dimensiuni de 6 x 8 cm.

2.5. Cahla cu motive de frunze lanceolate stilizate (Fig. 3.4.)²⁰ face parte din cahele de tip placă, turnate în tipare. Fragmentul are dimensiuni de 10,5 x 5 cm, fiind parte dintr-o cahă ce prezintă benzi cu modele repetitive, ceea ce ne sugerează că este din aceeași categorie ca și cahele de la punctele 2.3 și 2.4. Piciorul de prindere nu s-a păstrat, modelul în relief este încadrat într-un chenar dreptunghiular, iar smalțul acestui model este în strat subțire verde, maroniu, arderea fiind oxidantă.

2.6. Cahla de coronament cu motivul frânghiei și reprezentări vegetale (Fig. 3.1.-3.2.)²¹. Acest model de cahă este un model turnat în tipar, apoi ars oxidant. Prezintă crenele de formă dreptunghiulară, motivul frânghiei răsucite, iar în chenare sunt reprezentate motive vegetale stilizate dispuse radiant câte o floare în patru registre triunghiulare unite în centru de un buton rotund. Presupun

¹⁵ Daniela Marcu Istrate, *op. cit.*, p. 191, Pl. 23/23 – Cluj-Napoca, săpături pe strada Prahovei, nr. 12; responsabil de săpătură Viorica Crișan – încadrare în secolele XVI-XVII.

¹⁶ Colecția Chioar, nr. inv. IF 3210.

¹⁷ Colecția Chioar, nr. inv. IF 3175, IF 3392.

¹⁸ Asemenea fragment pentru colțul sobei aflat în colecția Chioarului este nr. inv. IF 3243, cu motivul frânghiei.

¹⁹ Colecția Chioar, nr. inv. IF 3181, IF 3176, IF 3384, IF 3242.

²⁰ Colecția Chioar are un singur fragment de acest fel – nr. inv. IF 3383.

²¹ Colecția Chioar, nr. inv. IF 3177 – Fig. 3.1., IF 3213, apoi fragmentele IF 3244 și IF 3390 sunt parte din aceeași cahă – Fig. 3.2.

că acest tip de cahlă are trei crenele în registrul superior, iar registrul inferior este alcătuit din două chenare dreptunghiulare cu motive vegetale, ceea ce aproximează dimensiunile cahlăi reconstituite la 22 x 16 cm, piciorul fiind de 3 cm. Cahle de coronament crenelate, dar decorate cu alte motive, s-au descoperit la Zalău²² și la Cetatea de Scaun a Sucevei²³.

3. Cahle nesmălțuite, cu motive vegetale, unele cu mică, iar altele fără mică

Înainte de imprimarea în tipar, se presăra mică măcinată în proporții diferite. Întâlnim piese cu aversul ușor micasat, iar suprafața cu modelul, acoperită cu mică într-o proporție mai mare. Tehnica aceasta poate avea două motivații: una de ordin decorativ, iar alta de ordin practic, pentru creșterea termorezistenței. Cahla plată, tip tapet, cu motive vegetale în relief. Două semicercuri se intersectează cu patru arcuri de cerc formând, astfel, casete decorate romboidale sau eliptice. Motivele vegetale sunt denumite în literatura de specialitate pomul vieții stilizat²⁴ sau flori de crin și de dovleac²⁵. În colecția de la Cetatea Chioarului avem două modele care corespund acestui tip.

3.1. Cahla cu modelul vegetal prins la bază cu o linie orizontală ca și o legătură florală și patru buline în câmpul decorativ (Fig. 2.2.)²⁶. Dimensiunile reconstituite ale acestui tip de cahlă sunt 24 x 24 cm, piciorul având 2,5 cm. Pasta de culoare cărămizie prezintă fragmente de mică pisată, dar moderat.

3.2. Cahla cu modelul vegetal are baza florii formată dintr-o inimioară deasupra unei linii orizontale, iar în câmpul decorativ are două buline (Fig. 4.3.)²⁷. Dimensiunile reconstituite ale acestei cahlă ar putea fi 22 x 22 cm, ogivele formate fiind puțin mai mici decât la modelul de cahlă de la punctul precedent (3.1.). Piciorul, în schimb, este de 4 cm, iar pasta conține mică într-o proporție mai mare. Pasta este cărămizie, arderea fiind oxidantă.

Analogii pentru cele două tipuri de cahlă descrise mai sus sunt descoperite spre exemplu la Geoagiu Băi²⁸, Mediaș²⁹, Baia Mare³⁰ și multe alte situri³¹.

3.3. Cahla cu model vegetal cu baza florii, pornind de la un buton rotund, iar câmpul decorativ este format din linii curbe intersectate sub formă de ogive (Fig.

²² Elena Muscă, *art. cit.*, p. 375-377, Pl. 2: fig.1.

²³ Paraschiva-Victoria Batariuc, *Cahle de coronament din Moldova (secolele XIV-XV)*, în „Arheologia Moldovei”, XX, 1997, p. 130-131, Fig. 5.2., 10.5.

²⁴ R. Cardoș, *art. cit.*, p. 357.

²⁵ S. Iosipescu, Viorica Ursu, T. Ursu și colaboratorii, *art. cit.*, p. 475.

²⁶ Colecția Chioar nr. inv. IF 3238, IF 3394, IF 3370 (aceste prime trei fragmente sunt desenate în Fig. 2.2.), IF 3381, IF 3397, IF 3191, IF 3188, IF 3373, IF 3374

²⁷ Colecția Chioar nr. inv. IF 3369, IF 3372 (fragmentul din Fig. 4.3.), IF 3375.

²⁸ Paraschiva-Victoria Batariuc, E. Pescaru, *art. cit.*, p. 392, Fig. 8.2.

²⁹ Mihai Blăjan, George Togan, *Locuința medievală descoperită la Mediaș (jud. Sibiu)*, în „Sargeția”, XXI-XXIV, 1988-1991, p. 694, Fig. 8.2, 8.5, 8.6.

³⁰ R. Cardoș, *art. cit.*, p. 357, Pl. IV.6.

³¹ Lucrarea menționată, scrisă de D. M. Istrate, prezintă o serie întregă de cahlă tip tapet și motive asemănătoare cu cele de la Chioar.

4.2.)³². Pasta este de culoare cărămie cu mică într-o proporție mai mare, arderea fiind oxidantă. Dimensiunile fragmentului desenat sunt de 8 x 15 cm, iar piciorul de prindere este de 2,5 cm. Dimensiunile cahleii întregi nu le putem estima cu certitudine, doar putem presupune că ar fi avut o formă pătrată.

3.4. Cahlă cu motive florale (Fig. 4.1.)³³. Pasta este cărămie fără fragmente de mică și arsă oxidant. Modelul lasă să se întrevadă linii curbe ce formează modele ogivale, iar lujerii florali au frunze și o floare frumos conturată cu petale larg deschise. Fragmentul păstrat are dimensiuni de 10 x 10 cm, ceea ce nu ne permite să reconstituim dimensiunile cahleii întregi, iar piciorul nu se pastrează.

3.5. Cahlă cu motivul rozetei încadrat de forme geometrice și vrejuri (Fig. 1.3.)³⁴. Acest model are în plan central o rozetă sau floare cu șase petale încadrate de motive vegetale, vrejuri și o serie de linii ce seamănă cu o pânză de paianjen sau cu nervurile unor frunze. Pasta este cărămie fără fragmente de mică. Este arsă oxidant, iar dimensiunile păstrate sunt de 16,5 x 9,5 cm, piciorul fiind de 4 cm. Motivul rozetei apare frecvent pe cahleele medievale³⁵.

4. Cahle oală cu deschidere rectangulară și nesmălțuite³⁶. Există două astfel de piese în colecția de la Cetatea Chioarului. Dimensiunea gurii unghiulare este de 22 x 22 cm, iar diametrul gurii rotunde (formată de piciorul de prindere) este de 12 cm. Acest tip de cahle este utilizat începând din secolele XIV-XV și până la finalul secolului XVIII³⁷.

Aceste tipuri de cahle descoperite în cadrul cercetărilor arheologice de la Cetatea Chioarului, cel mai probabil, au fost produse de ateliere locale din Baia Mare, analogiile din alte localități având aceeași temă, dar o manieră diferită de redare a modelului. Ca datare, acestea pot fi încadrate între secolele XVI-XVII.

³² Colecția Chioar nr. inv. IF 3396 (desenul din Fig. 4.2.), IF 3393, IF 3405, IF 3377, IF 3395.

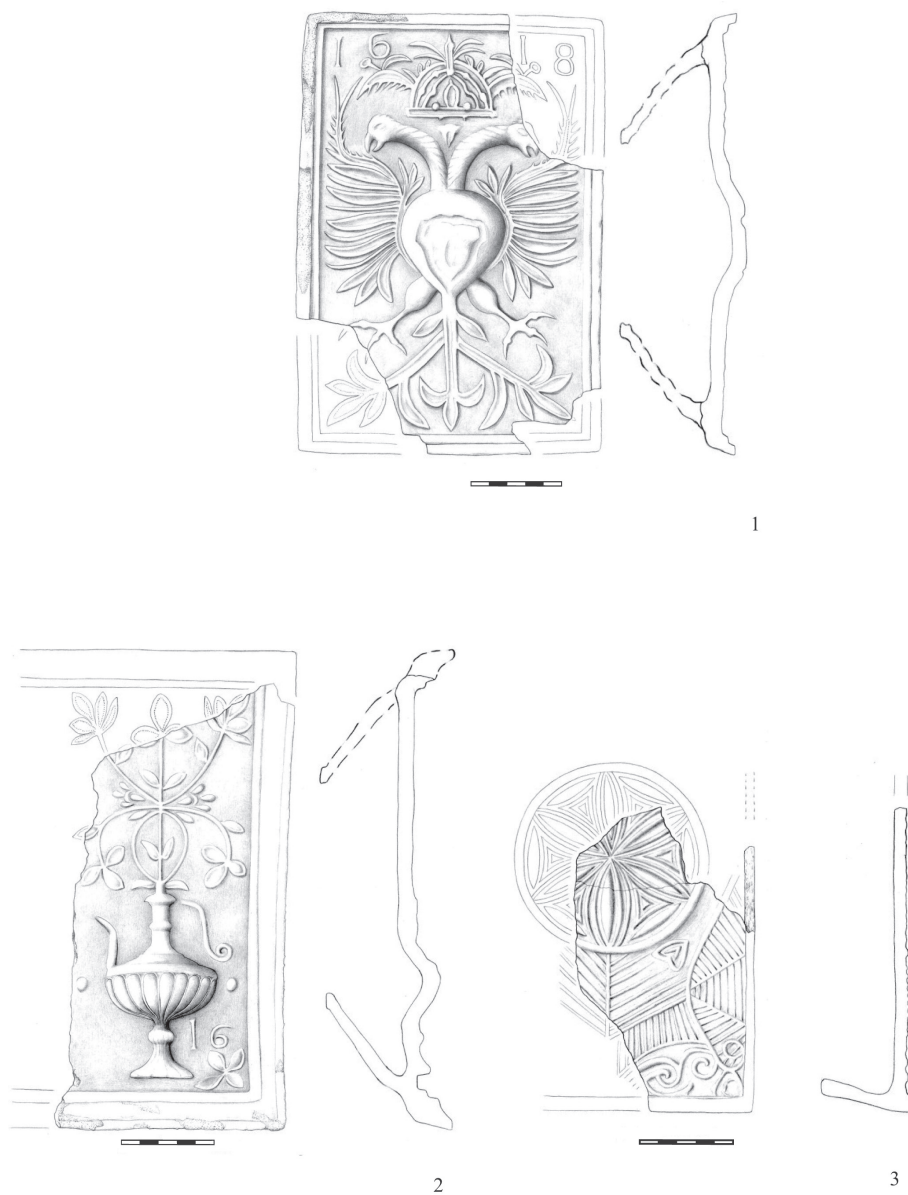
³³ Colecția Chioar nr. inv. IF 3195.

³⁴ Colecția Chioar nr. inv. IF 3154 (desenul din Fig. 1.3.), IF 3371, IF 3189, IF 3379, IF 3376, IF 3194 (fragmentul din urmă este singurul ce prezintă o glazură verde gălbui).

³⁵ Daniela Marcu Istrate, *op. cit.*, spre exemplu: Zlatna – Pl. 173/17,18, 174/24; Vințu de Jos – Pl. 153/52; Sibiu – Pl. 137/A/24.

³⁶ Colecția Chioar nr. inv. IF 3160 și IF 3161

³⁷ Această datare este preluată după A. A. Rusu, *art. cit.*, p. 144.

Fig. 1 – Cahlă cu motivul vulturului bicefal (1). Cahlă reprezentând un vas ornamental și motive vegetale (2). Cahlă cu rozetă și motive geometrice (3).

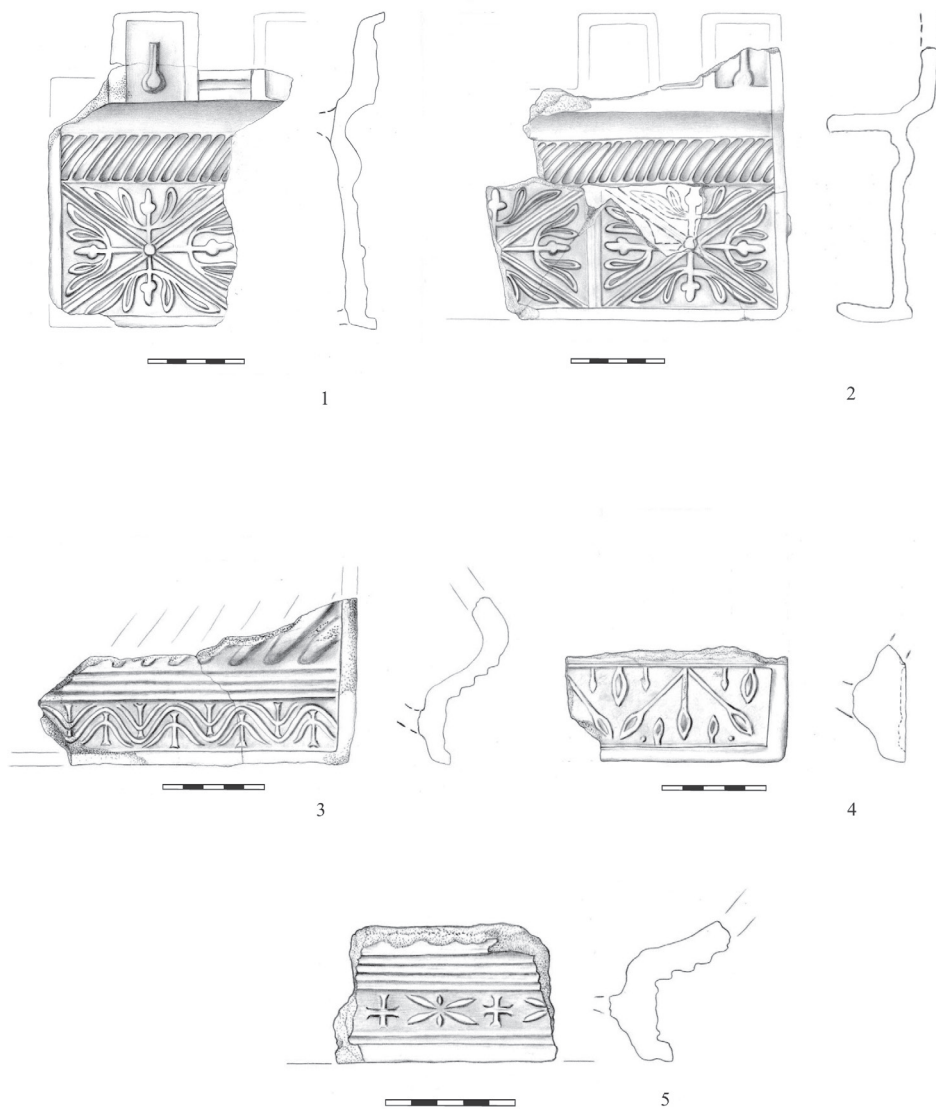

1

2

Fig. 2 – Cahle tip tapet cu motive vegetale (1-2).

Fig. 3 – Cahlă de coronament cu motivul frângerii și reprezentări vegetale (1-2).
Cahlă de colț cu motive vegetale în valuri și motivul frângerii (3).
Cahlă cu motive vegetale (4). Cahlă de colț cu motive cruciforme și vegetale (5).

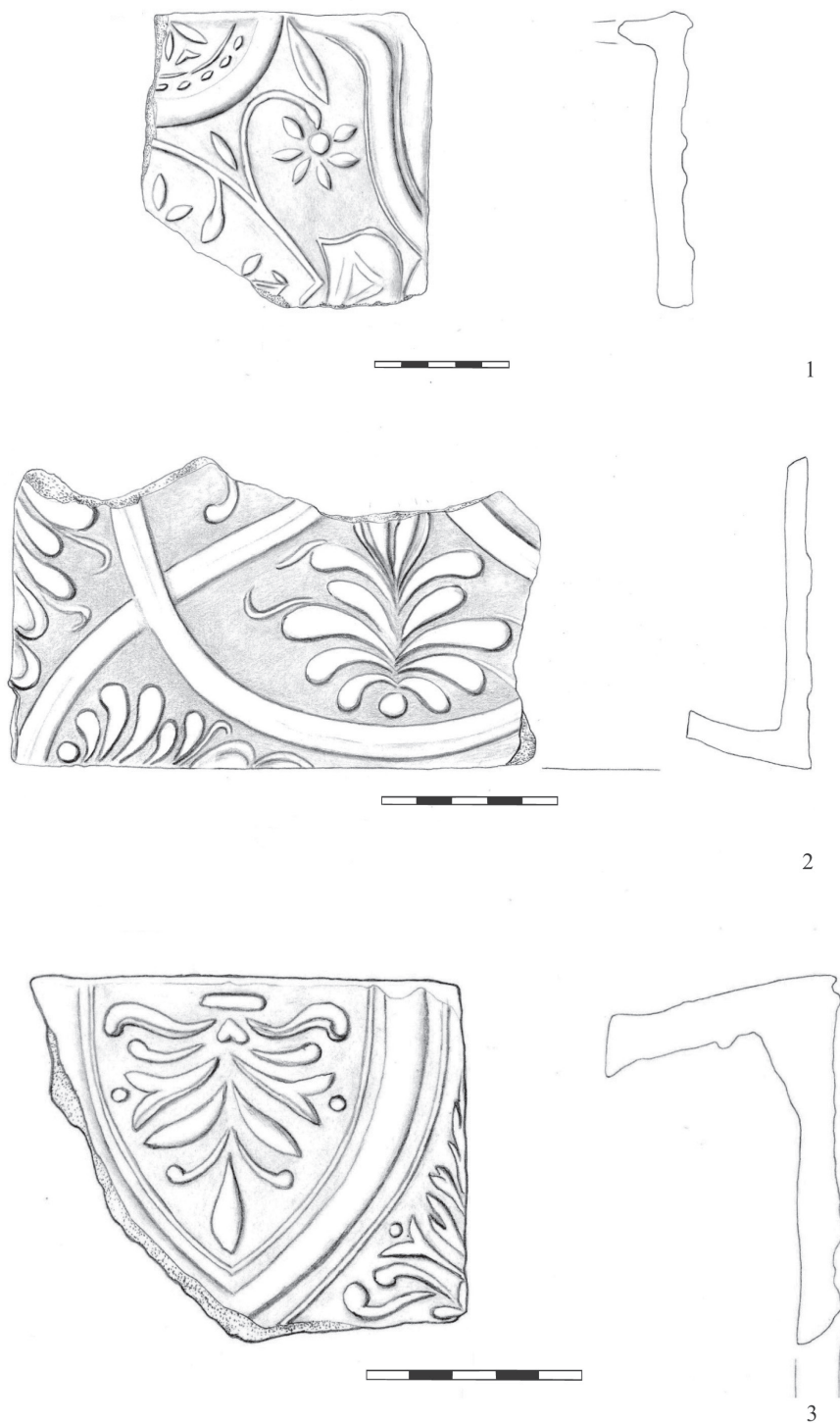

Fig. 4 – Cahle tip tapet cu motive vegetale (1-3).

Fig. 5 – Cahlă reconstituită cu motivul vulturului bicefal și unul dintre fragmentele registrului din dreapta sus cu data „.18” (1). Cahle cu motivul vasului ornamental și motive vegetale (2-3).